

sz. g. h. + h. v.
h. s. a. n. g.

1924.
Szechenyi-Év.

KÖRLEVÉL

Kiadja:

A Gazdasági Szakmunkások Országos Egyesülete

Összeállította:

Hajócsni Vilmos

Tartalom:

Gondolatok a magatartásról.

Tanulmányok.

1. Nevelési értékek Széchenyi „Hídel” c. művében. Hajócsni Vilmos.

Ismertetések.

1. Választások kiadványai. I—II.
2. Munkamegoztás a kisgazdaságban.
— agrár —
3. Mezőgazdasági Népiszkola.

Közlönyök.

1. Gyapok.
2. A tanítás a képviselőtestületben.
Fényes Kálmán
3. Munka a központi munkásságotért.
Közlöny.

Könyvtári hírek.

Hírek.

Mezőgazdasági Népiszkola I. évfolyam statisztikája.

KÖRLEVI NYOMDA, TOSZALJA.

**A GAZDASÁGI SZAKTANITÓK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK T I S Z T I K A R A:**

Elnök: Schill János
Alelnök: Szendy István
Titkár, jegyző: Pornoy István
Lapszerkesztő: Hajnóczy Vilmos
Pénztárnok: Vrannay Kálmán
Könyvtáros: Juhász Ilona
Üdülõházi gondnok: Riedelmayer János

VÁLASZTMÁNY.

- 1. Belle Lajos**
- 2. Brózik Dezső**
- 3. Czákó József**
- 4. Gámán Róza**
- 5. Györfy Géza**
- 6. Höbausz Mária**
- 7. Kamenszky Béla**
- 8. Kurdy Sándor**
- 9. László Aliz**
- 10. Major László**
- 11. Matos István**
- 12. Mezey Imre**
- 13. Regős János**
- 14. Sebők Sándor**
- 15. L. Szabó Imre**
- 16. Szurmó Gizella**

Gondolatok a magatartásról.

Ha az ókori nevelési elveket összehasonlítjuk a jelenlegiekkel, azt látjuk, hogy lényeges változás állott be a fejlődés tolyamában. A régiek a szép és jó, együttes jelenlétét az egyénben tökéletesnek tartották és egyszersmind szükségesnek is. Ez volt a cél, az erkölcsi ideál, amely felé törekedtek áthatatosan. A ma embere számára a szép jelent ugyan valamit, de rajta kívül álló dolgot; — a jóban látja összpontosulni élete törekvéseit, boldogulásának motivumait s ezt mai szóval már nem jónak, hanem hasznosnak nevezi. Hasznos az, ami az egyén szempontjából, de most kiválólag a közösség számára akár jogi, akár gazdasági vagy más értelemben alkalmas az élet terhének megkönnyítésére. A ma embere az a modern kalokagatosz, aki a hasznosság alapelvében látja gyümölcsözni a tudomány és jog törvényeit.

Ha már ez a helyzet, önként adódik a kérdés, milyen legyen a magatartás, amely reánk nézve a célt, másokra nézve példát jelentik? Azaz következetesképp mi legyen bennünk a modern kalokagatoszból?

Legfontosabb az erkölcsi megalapozottság. Napi cselekedeteinket etikai motívumok szövik át. Az erkölcs ugyyszólván a vizek és földek felett lebeg, amelynek engedelmeskedni nemcsak formális szükség, hanem krisztusi értelemben szilárdan megálló magatartás.

Erkölcsi szilárdságon épülhet fel a nemzet sorsközössége, amely közösségi munkából ki-ki annyit vállal és végez el, amennyit testi és lelki ereje elbir. E nélkül nemzeti, jelesül magyar életet elképzelni sem tudunk.

A múlt század tudományos fejlődése az embert előléptette az öt körülvevő félhomályból. Gyönyörű feltevést állított számazására, fejlődésére és kecsegtető jövőt festett számára, ha a Herrenmoralnak, az erő erkölcsének áldoz ezután, mint további karrier előtt álló ember. Ez a felfogás az egyént

állította rivaldafénybe s abból is azt, aki bírta a fényt és a küzdelmet. Ez eredményezte aztán, hogy a társadalmi rétegek széles mezein megindult egy impozáns verseny, de ezek között is legátfogóbb legáltalánosabb, a gazdasági értelemben vett verseny. Vagyis küzdelem volt ez a haszonért, a minél több haszonért.

A hasznosság kétféleképp értelmezhető: egyik a szűkebb értelemben vett hasznosság, a bank és termelővilág haszna, a kamat. Ne erről beszéljünk. Hanem arról, hogy hogyan használók magamnak azzal, ha szerény vagyok, hazámnak, ha magamat állandóan továbbképezve környezetemet minél több alapos általános, főleg gazdasági tudásban elmélyítem; nemzetgazdaságunknak, ha takarékos vagyok és másokat is arra intek; azzal, hogy szorgalmas gazda vagyok, amit a gazdatársadalom énrólam példáz; azzal, hogy hozzáértő gazda vagyok, amit a gazdatársadalom mindenképp megbecsül; azzal, hogy imádkozni és dolgozni tanítok. Tehát minden szavammal és minden mozdulatommal intek, figyelmeztetek, vezetek, — azaz használók.

Ebben a magatartásban kell edzeni a lelkünket, hogy erkölcsi, nemzeti és hasznossági téren mutatva helyes irányelveket és gyakorlati megoldásokat, a szebb jövőnek egyengnssük ma még nyaktörő utjait. Hogyan is mondja Carlyle Tamás? — Tőlem indul ki a gondolat s téged s őt mozgat cselekvésre. — Legyünk a modern kalokagatosz fogalmának hivatott hordozói, akikből a gondolat kiszáll, hogy repüljön rónán és hegyen át — megtermékenyítve lelkeket és földeket.

==== Tanulmányok. ====

Nevelői értékek

Széchenyi „Hitel“ c. művében.

(Folytatás)

3.

S eljutottunk a hiteltől a hitelig.

Azaz attól, hogy „hinni, hihetni egymásnak“ addig, amely már közgazdasági fogalom.

Széchenyi nemzetünk gazdálkodásának elmaradását törvényi, társadalmi és közgazdasági okokban látja. Ezek között legfontosabbnak tartja a közgazdaságit; — egy egészséges közgazdasági hiteléletet szabályozó — cambio merkantile jus — váltó kereskedelmi jog hiányát sajnálja. Csak így volt lehetséges, hogy „valaki nagyszámu gulyája s tölt gabnavermei

mellett is koplal, vagy szinte éhenhal", — nem tudja, hogy nevéss-e vagy sajnálja azt, „kinek kiterjedt termékeny szántóföldei, rétei, erdei, szőlei stb. vannak, ki nem adózik, s az országnak szinte semmi terhet nem viszi s kinek sok ingyen dolgozik — ha egy ily birtokos, mondom, annyira elszegényül, hogy végre adóssági miatt semminél kevesebbje marad?" — Hogy lehetséges ez? — A hitel teljes hiányában.

A hitel hiánya erkölcsi romlottság, megbizhatatlanság folytán van. De ezt kiegészíti az, hogy „pénzbeli összeköttetések" hibásak, elégtelenek. Sokan célt látnak a pénzben, pedig az csak eszköz. A vagyon fogalmát Széchenyi nem a föld és mezők nagyságában látja; mint ahogy nem a pénz és arany sokaságában. Minden jószágának a maga „haszonvehetősége" a legnagyobb értéke s ha ez alapján értékelünk, akkor rájövünk, hogy igen sok dolog magába zárhatja a vagyon ismérveit. Igen ám, de mi a haszonvehetőség és mi az érték? A haszonvehetőség valamely dolog, tárgy rendeltetése más javak előállítására vagy közvetlen fogyasztásra. Tehát a haszonvehetőség mértéke az ember. Illetőleg az ember azon követelménye, hogy különféle dolgokból életét, kényelmét stb. fenntarthassa.

Ez egyszersmind megmagyarázza az érték fogalmát is „A pénznek, földnek és minden egyébnek csak úgy van lehető legnagyobb haszna, ha egyiket és másikat minden pillanatban arra fordíthatom amire tetszik. Mennél szaporábban juthatok pénzemhez, vagy földemhez, s mennél rövidebb idő alatt cserélhetem az elsőt a másikért és viszont; vagy egyiket és másikat egyéb életjavakért, annál többet ér nekem száz vagy millió forintom, tíz vagy százezer hold földem s viszont minden becse meg is szünhet, mert az érték szorosán a pillanathoz van kötve." A hitel szokásának kialakulásához nem elegendő a „szép kép és az úgynevezett emberséges pofa", hanem egységes pénzrendszert kell létesíteni, összeköttetéseket kell keresni a külfölddel; a hitelnek legyen élvezője és keze; s ne a jó szó és szép ígéret döntsön, hanem a „ház, föld, erdő, juh, sat." értéke.

Lehet, hogy nem minden földbirtokos játszott még el szavát. Az talán kap ígéretre is hitelt. „De az egészre nézve mit gyengíthet néhány példa? Terracina és Nápoly között nincs veszedelem, mert csak minden tizediket rabolják ki; a pestis nem valami rossz, mert Törökországban is találkozik vén ember." — S amikor Széchenyi a gyűny fogveréshez nyul, hogy a felelősek önérzetét felkorbácsolja, nem kiméli magát és fajtáját sem: conservált familiákat emleget, beleértve magamagát is egy oly közösségbe, amely szeret ünnepelni, de cselekedni nem, mert azt elvégezték már az ősök. „Én azt hiszem, lételük se nem szükséges, se nem hasznos, s egész becsük ama képzeletben áll, mely a régi nemzetségeket a

korona drágaköveivé varázsolja. Azonban hol csak a régi sziv maradt meg, a régi becsület s tehetség eltűnt, ott a gyémánt kitört" — „többet ér a királyra és országra nézve egy új nemzetség, mely érdemeket szerez, egy oly régi familiánál," — mely „magát minden áldozat s munkától mentnek hiszi". — „Hazánk előmenetele s magasabb felemelkedése legfőbb gátjai mi tehetősb birtokosok vagyunk" — mondja végül fajtáját korholó kemény ítélettel.

Erkölcsei magatartás igen nagy magaslatán kell állnia annak, aki társadalmi bajokat akar elemezni. E magatartás elszántságát és komolyságát még inkább emeli az, hogy az ítélet megfogalmazásánál egyes szám első személyben beszél a bíró. Nem azt mondja, hogy ti, hogy ők, ilyenek-olyanok, hanem, hogy mi, hogy én vagyok ez és ilyen. A nagy emberekben kettőt szoktam megcsodálni: a csalhatatlan önismertet és leleplező önbírálatot, amely nem más, mint a biztos önismeretet kinyilvánító következetes erkölcsi magatartás. S ebben volt Széchenyi a legnagyobb!

Természetes, hogy a baj képe még torzabb legyen, mindehhez kell sorolni alkotmányos életünk fejlődést gátló csökkenéseit. Hogyan felelhet meg a mai igényeknek egy négyszáz év előtti törvény? A maga idejében Szent-István és Szent-László király az összes magyarok között a legbölcsebb volt, de nem tudja, tudhatja-e mindazt ma már egy felserdülő ifjú is? Ugy szokták mondani, hogy az öregek többet tudnak a fiataloknál, de kérdem én, ki a fiatal és ki az öregebb az idő végtelen folyó szemléletében? Természetesen, aki XIV.—XV. században élt, az a fiatalabb, a kevesebbet tapasztalt, míg mi birtokában vagyunk amaz elmúlt évszázadok tapasztalatainak is, amelyek elválasztanak bennünket egymástól. Tagadhatatlan, hogy a természetben ők az idősebbek, de az idő ilyen értelmű mezést nem tűr: az az idősebb, aki később születik és később él.

A törvényeket a mai kívánalmaink szerint kell új alapokra helyezni, de úgy, hogy majdan ne válhasson kerékkötőjévé a jövő század fejlődésének, mint amivé vált a múlt minden alkotmányos intézménye a ma számára...

Ezek a múlt bűnei. De felvetődik a kérdés ismét, mint valami makacs orgonapont — „mit kell tenni és min kelt kezdeni?" — Három mondatban lehet felelni a felvetett kérdésre:

Tanulni kell, mert a „kiművelt emberfők" sokasága teszi a nemzeti boldogság alapját.

A tanult, kiművelt emberfőknek szilárd közösségbe „concentrációba" kell tömörülniök, nemcsak azért, mert így egy nemzeti munkaközösség és munkamegosztás elevenedik meg, hanem azért is, mert ez az egyesülés erőt, hatalmat jelent határokon kívül és belül.

A közösségén belül mindenki tudja kötelességét és a szerinti cselekszik képességei teljes feltárásával és latbavetésével.

Hajnóczi Vilmos

(Folytatjuk)

==== Ismertetések. ====

Vázlataink kiegészítése.

A tanítás fontos segédeszköze a vázlat. Tulajdonképpen mindennapi előkészületünk állandó zsinórmértéke, amit nemcsak egyszer készítünk el, hanem korábbi ismereteket későbbi tapasztalatokkal bővítve állandóan és következetesen gazdagítunk. Tehát a vázlat nem megállapodott valami, amit merő kényszerűségből kénytelen kelletlen vezetünk, hanem szaktanítói tapasztalatokkal elmélyülő dinamikus gondolatcsoport.

Vázlataink kiegészítése kétféle lehet. Egyik az, amikor egyik tanítási egységet kapcsoljuk vázlatban is egy másikhoz, azaz egyik kiegészíti a másikat. A másik értelmezés az, amikor a vázlatpapíron hagyunk az állandó kiegészítésre helyet, margót, s ezt a helyet a következő évek tapasztalatával állandóan kiegészítjük. Vagyis ez az az értelmezés, amit a bevezetésben tárgyaltam imént.

A vázlat szerkesztésben általában mire törekszünk? — Egységre. — Módszeresen törekszünk az anyagi cél elérésére, de szemeltartjuk az erkölcsi motivumokat is, amelyet elérni szintúgy törekszünk. Helyes tehát, ha vázlataink készítésénél mind a kettőre figyelemmel vagyunk. Szükséges továbbá a más tárgyakkal való kapcsolat kihangsúlyozása is. Nem is gondoljuk, hogy a legegyszerűbb tanítási egység is milyen élénk kapcsolatba kerülhet egyéb tantárgyakkal. S most, anélkül, hogy több szót pazarolnánk e lényegi felsorolás után, két összefüggő vázlat elkészítését mutatom be, amelyek szervesen kiegészítik egymást.

A) Állattenyésztés.

Takarmányozás, takarmányadagok összeállítása.

(Tanítás Mezőgazdasági népiskola I. o.-ban.)

I. *A tanítás célja:* a) *anyagi cél:* a takarmányadagok helyes összeállításának megismerése.

b) *Erkölcsi cél:* Takarékoság szemeltartása a takarmányozásban s ezen keresztül a kisgazda üzemében.

2. *Kapcsolat az előző és más órák anyagával:* a) *Állattenyésztés:* takarmányok belső értékei (száranyag, emészthető fehérje, keményítőérték.)

b) **Növénytermelés: szántóföldi szálastakarmány-termesztés jelentősége.**

c) **Számítan: százalékszámítás.**

3. **Szemléltető-eszközök előkészítése: takarmányminták, sématis rajz annak szemléltetésére, hogy az egyes takarmányokban mennyi a tartalmi érték. Mérleg abrakkeverék összeállításához. Tábla, kréta.**

Tervezet

1. **Szopósállat: legtermészetesebb takarmány az anyatej. Szoptatás ideje, szoptatott tej mennyisége. Szoptatás és itatás jelentősége. Itatott tej hőfoka.**

2. **Növendékállat: a) negyedéves borju: 2.5 kg rétiszéna, 1 kg zúzott zab, 0.35 kg olajpogácsa.**

b) **Féléves borju: 4 kg réti széna, 1 kg zúzott zab, 1 kg olajpogácsa.**

3. **Kifejlődött állat: a) Fenntartó takarmány értelmezése.**

b) **Termelő takarmány értelmezése. Elválasztható-e pontos határral egyik a másiktól?**

<i>Példa:</i> 30 kg répa	}	fenntartó takarmány.
3 kg polyva		
3 kg széna		

40% korpa	}	Olyan abrakkeverék, amelynek minden 1 kg-ból átlagban 2.8 l tej keletkezik.
30% olajpogácsa		
20% tengeridara		
10% lucernaliszt		

Termelő takarmány.

A fenntartó takarmányt állandósíthatjuk minden tehenre, de termelő takarmányt a termelés nagysága fogja korlátozni. Pl. 9 l-es tehen kevesebbet fog kapni átlagban, mint 12 vagy 15 l-es tehen.

(Amennyiben idő van, szükséges megemlíteni, hogy nem minden állat, így tehen egyformán takarmányértékesítő. Tehát a termelés mértékét ez is szabályozni fogja. Sőt az is, hogy a fenntartó takarmányadag összeállításánál egyik másik takarmányértékben nem voltunk-e bőkezűek? Ismét hangsúlyozni kell, hogy a fenntartó és termelő takarmány nem szigorúan kettévont takarmányadag.)

4. **Igásökör takarmányozása: könnyű, közepes és nehéz munkában.**

Összefoglalás: a) Hogyan állítjuk össze egy növendék-termelő, igázóállat takarmányát?

b) **Miért kell kiszámítani? Mi szabja meg az eltartandó állatok számát? És mi szabja meg a természetendő takarmányfélelések mennyiségét és minőségét?**

B) Számtan.

Takarmányok táplálóértékének kiszámítása. (Tanítás Mezőgazdasági Népiskola I. o-ban)

1. A tanítás célja: a) anyagi cél: takarmányok belső értékének kiszámítása. Azok szerint való okszerű kalkuláció.

b) Alaki cél: A számolás állandó készségének fejlesztése a gazdában.

2. Kapcsolat az előző és más órák anyagával: a) állattenyésztés: takarmányok belső értékei. (szárazanyag, emészthető fehérje, keményítő érték). Takarmányértékesítés jelentősége. Számosállat fogalma. Takarmányadagok.

b) Számtan: százalékszámítás, gramm, dekagramm, és kilogramm viszonya egymáshoz, helyes írásuk.

3. Szemléltetőeszközök előkészítése: Táblázat egyes takarmányok szárazanyag, emészthető fehérje és keményítő-érték tartalmára vonatkozólag. Szabvány táblázat fenntartó takarmányadagokra s 1 l tej előállítására. Tábla, kréta.

Tervezet.

1. Mi a fenntartó takarmány? — Fenntartó takarmány-szabvány ismertetése, magyarázat és szemléltető táblázat nyomán.

2. Mi a termelő takarmány? — 1 l tej előállítására szükséges emészthető fehérje, keményítőérték szabvány ismertetése magyarázat és szemléltető táblázat nyomán.

3. Lehet-e szigorú határt vonni a kettő közé? — A termelő takarmány szárazanyag-tartalma mit egészít ki? — Esetleg a fenntartó takarmányban található keményítőérték felesleg mire használódhatik el?

Példa:

Takarmány neve	sulya kg	szárazanyag dg		emészthető fehérje dg		keményítőérték dg	
Répa	30	* 11	** 330	* 0.6	** 18	* 6.3	** 189.—
pelyva	3	87	261	0.9	2.70	25.2	75.60
széna	3	84	252	3.6	10.80	29.2	87.60
korpa	1.28	87	111	10.2	13.05	46.3	59.26
olajpog.	0.96	89	85	31.7	30.43	74.3	71.32
tengeridara	0.64	87	55	8.3	5.31	79.1	50.62
luc. liszt	0.32	84	27	12.4	3.96	39.7	12.70
összes:	—	1121	—	84,25	—	546.10	—
Levonva fenntartó	—	1000—1200 dg	—	25.—	—	250.—	—
Marad termelésre:	—	—	—	+ 59.25 dg	—	+ 296.10	—

* táblázat szerint

** kiszámítva.

1 l tej előállítására kell 5 dg em. fehérje és 25 dg kem. érték, tehát:

$$\begin{array}{r} 59.25 : 5 = 11.85 \text{ l} \\ \underline{42} \\ 25 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 296.10 : 25 = 11.85 \text{ l} \\ \underline{46} \\ 211 \\ 110 \end{array}$$

A számítási eljárásoknál az osztály együttesen dolgozik a táblai számításokkal. A számítások befejezése után szükséges rövidebb ismétlést tartani az eddig számított példa gondolatmenetéről:

(Tejtermelésnél szükség van-e szárazanyagra? Ha fenntartó takarmányban bőségesen van emészthető fehérje vagy keményítőérték, csak a fenntartásra fordítható? S viszont a fenntartó takarmánynak szánt adag kevés emészthető fehérjében vagy keményítőértékben, miből pótolja az állati szervezet?) Tehát helyes a példánk! a 11.21 kg sz. a. elegendő és a fenntartó em. feh. szükséglet (25 dg) és kem. érték szükséglet (250 dg) levonás után visszamaradó em. feh. és kem. érték mennyiség 11.85 l tej előállítására elegendő.

Összefoglalás: a) Kiszámítottuk egy 12 l tehén takarmányszükségletét. Ki tudnók számítani más tehénét is, amelynek más a tejtermelése?

b) E számtan órán bőséges számolásokkal a számolási készséget általánosan fejlesztettük.

Megyarázattal még annyit kell az utóbbi vázlatához hozzáfűznünk, hogy ha kiszámítjuk a fenntartó takarmány belső értékeit s ebből mint rendelkezésre álló fedezetből levonjuk a számosállat szükségletet,

$$\begin{array}{r} 31.50 \text{ dg em. feh. és } 352.20 \text{ dg kem. ért.} \\ \underline{25} \qquad \qquad \qquad 250 \end{array}$$

marad 6.50 dg em. feh. és 102.20 dg kem. ért., ami az emészthető fehérjét értve 1.3 l tejre, keményítőértéket számítva 4.0 l tejre elegendő. S mert a tejelőállítási fedezet nem rendelkezik közös nevezővel, azaz nem 3 l tej előállítására elegendő mind az emészthető fehérje és mind a keményítőérték, *alaptakarmányul* ezen oknál fogva nem számítható. Marad a vázlatban feltüntetett mód, amelynél nem vonunk határozott vonalat a fenntartó és termelőtakarmány közé, hanem egymást tartalomban kiegészítve a jólakottság érzését, a megfelelő tejmennyiség előállítását biztosítja, mégpedig úgy, hogy a fenntartó takarmány keményítőérték többlete kiegészíti a termelő takarmány keményítőértékét s a termelő takarmány emészthető fehérje többlete kikerekíti a fenntartó takarmány emészthető fehérjét, ami végeredményben 12 l tejet fog eredményezni.

Az alaptakarmányozás fogalma új vázlat és új tanítási egység tárgya, melyet ezek előzetes és alapos ismeretére lehet építeni. Ha tudja a gyermek a fenntartó és termelőtakarmány általános szabályait, akkor könnyebb lesz az alaptakarmány fogalmát is megismernie, mely szervesen kapcsolódik ehhez.

—i—s.

Munkamegosztás a kisgazdaságban.

„A munka termelőerőinek legnagyobb fokozását és annak a leleményességnek, ügyességnek, ítélőképességnek jórészét, mellyel a munkát vezetik s végzik, ugylátszik, mindenütt a munkamegosztás eredményezte,” — mondja Smith Ádám a Nemzetek jóléte c. művének első könyvében. Valóban a munka két alapvető követelményt zár magában a minél több jövedelmezőség szempontjából: 1. A munka tervezését és 2. a munka végrehajtását.

Igaz, ha pontosabb taglalást akarnánk végezni, akkor el kellene választani a munka *megtervezését az irányítástól*, a munka *végrehajtását a felügyeletről*. Sőt a további differenciálódásnál a föld tulajdonosa is külön fogalommá lesz, aki vagy csak a jövedelemből fog kérni tisztességes részt vagy pedig már a gazdálkodás megtervezésével vállal irányító szerepet. Ez a széttagozódás a nagyobb ingatlannal rendelkező gazdaságoknál szembevetővé is válik, sőt a tagolódás még egynemű munkák esetében is fejlődik pl. szarvasmarha tenyésztésünkben így osztjuk ki a szegődményesek különböző szerepét, amidőn az egyiket gulyásnak, a másikat béresnek stb. fogadjuk meg.

Bennünket nem a nagy gazdaságok foglalkozásbeli szétaprózódása érdekel, hanem elsősorban a kisgazdaságok keretén belül megvalósuló munkarend.

Előre kell bocsátanunk, hogy kisgazdaság munkamegosztása oly tökéletesen széttagolt sohasem lehet, mint a nagy gazdaságé. Amint a kézműiparban, úgy a kisgazdaságban is egy személyben — a tulajdonosban összpontosul minden: a tulajdonos a munka tervezője, irányítója, végrehajtója, előmunkása és felügyelője. S amennyiben szövetkezeti vagy egyéb értékesítési lehetőség nem áll módjában — még termelvényeinek közvetítője is.

Ez igen nagy követelmény egy embertől, mely minden irányban szakértelmet kíván, testi adottságot és lelki képességet feltételez, mely végül is meghozza gyümölcsét, mert a széleskörű munkának természetes következménye az, hogy a gazdáé lesz a tervezésért és irányításért járó tiszteletei, az előmunkásnak prémiuma, munkásnak bére, a felügyelőnek járó összeg, amelyhez járul még a föld és a munka szimbió-

zából kisarjadó jövedelem és vállalkozói kockázatból eredő részesedés, stb.

Ez a munkakör milyen feltételeket kíván? — *Alapos,*

1. kisgazda-üzemeltetési és

2. kisgazda számtartási ismereteket, amelyhez egy jó adag konjunktúra tájékozottság is szükséges.

Ezek anyagi kívánalmak, amelyhez csatlakoznak:

1. a gazda tervezőképesége,

2. akarati rátermettsége és

3. testi erőállapota, melyeket az előbbi csoportosítással szemben alaki határozományoknak nevezhetünk.

A mezőgazdasági rendszerek történelmi kialakulásában volt idő, amikor a birtokkal rendelkező emberek éppen a munka jobb kihasználása és megosztása kedvéért birtokukat két-háromfelé osztották el a község határában; egy-egy egyesített határban lehetőleg egy veteményt termeltek. Ez az egyszerű fogás valóban a munka jobb időbeli megosztását eredményezte, de mint megmerevedett termelési rendszer a fejlődésnek elejét szegte. Tulkényelmes megoldás volt ahhoz, hogy arról az emberek egyszerűen letérjenek. Ez volt a nyomásos gazdálkodás kora.

Azonban különbséget kell tennünk az effajta munkamegosztás és a munkanemek szerinti megosztás között. A monokulturából eredő munkamegosztás mindig időbeli megosztást jelent, pl. egy termény aratása mozgósít mindenkit, aki határban érdekelve van: — de a gombostü iparban egyidőben többféle munkát hajtanak végre* — egyik az acélfonalat tartja és szabdalja, másik hegyezi, harmadik csiszolja, edzi a fejét teszi rá stb. Az előbbi példában az időbeli munkamegosztás fog eredményesebbé válni, míg az utóbbiban a munkanemek szerinti elosztódás. Az utóbbi általános az iparban mégpedig a gépiparban inkább, mint a kisiparban és itt is az egy-két emberrel dolgozó kisiparosnál kevésbé, mint a sok munkással dolgoztató manufaktúrában.

A munkamegosztás elve a kisgazdaságokban semmiképp sem vihető keresztül. Azt meg lehet tenni, hogy *elméletileg* e munkákat szétszétjük, de gyakorlatban mindig a gazda szokta őket végrehajtani, s minél kisebb a gazdaság, természetesen annál tökéletesebben. (Amint haladunk a törpegazdaságok kategóriájából a kis- kisközép és középbirtok felé, annál jobban követi az elméleti megosztást a gyakorlati.) Az elméleti szétszétzés gyakorlati jelentőségét annyiban kell keresnünk, hogy meg tudjuk állapítani a dolgozó s egy személyben minden munkát elvégző gazda jövedelemforrásainak arányát, vagyis mennyi a gazda tiszteletdíja, bére, prémiuma, járadéka, haszna stb. Ennek gyakorlati horderejü vonatkozása nagy,

* Smith A. fentemlitett művéből vett példa.

mert ebből meglehet állapítani a kis és nagygazdaságok egyedi
jövendelmi kulcsának különbözetét.

Időbeli megosztás a jelen gazdálkodási világában már
csak szórványos jelenség. (Pl. szénabetakarításkor erős zápor
stb., inkább elhárító jellegű már, mint általánosan termelő.)
S nehezen is keresztülvihető, mert a társadalom már erősen
atomizálódott. A család egységére bomlott szét, amelyen belül
több-kevesebb mértékben él a munkamegosztás elve.

Ez a munkamegosztás részleges és jellegzetes. Abban a
legjellegzetesebb, hogy határai összekuszáltak. Ugyanis a gazda
nem mindig csak a búzát aratja és fia csak a rozst; a gazda
nem mindig csak a takarmányt készíti elő és fia az állatápol-
lást. Vannak ugyan kor és nemhatárok által megszabályozott
hagyományos munkák pl. a fiatal gazda előbb kel, kitakarítja
az istállót, s ha ezzel kész, jő az apja a következő munkákra
pl. állatápolásra. Amíg ezzel is elkészülnek, jő a gazdasszony
aki a teheneket megfeji. Ezek a munkamegosztások sorrend-
ben következnek és hagyományosak. Természetesen ezzel is
együtt fog járni az egy-foglalkozással való jártasság, mint az
iparban. Lehet az is, hogy a gazdái a mezőgazdaság, hiáé a
gyümölcsös és gazdasszonyé a tejkezelés, baromfi és konyha-
kert. Nagy körvonalakban tehát itt is részekre bontható a
munka; de ez nem azt jelenti, hogy oly tökéletes, mint az
ipari munkamegosztás, mert ezek a munkák (pl. te. gazdaság,
baromfi stb.) tulajdonképpen üzemágak, melyek egész sorát
tartalmazzák a szükséges munkáknak. Tehát a kisgazda mun-
kamegosztása sohasem teljes és következetes.

De hiszen nem is erre tanítjuk a gazdákat! Azt szeret-
nők, ha a kisgazda autarchikus törekvése mellett a munkák
minél tökéletesebb egységesítését hajtsa végre, mert ez lesz
csak biztosítéka az erős gazdaság erős nemzet alapvételnek s
továbbá fontos követelménye a nemzeti lélekszám növekedé-
sének. A gazda erős családot fog alapítani arra, hogy a gaz-
daság összes munkáit házi megosztásban egymaga műveltesse
meg: ez a természetes szaporodás alapvető posztulátuma.
Amerika múlt századbeli rendkívüli gazdasági fellendülésének
magyarázatát a történetírók a gyermekekben erős családok
alapításában találták meg. (Smith Ádám)

A mai fejlett közgazdasági fogalmak korában azt mond-
hatjuk, hogy a kisgazda az a személv, akiben a gazdasági
munkák egységes elintézőjét látjuk; a szerteágazó munkák
eredőiből az egységesített munka összetevőjét látjuk benne,
aki ezt a szerepet akár maga, akár családja hűségesen és
pontosan vállalja.

— *agricola* —

**Mezőgazdasági Népiskolák hirdetni
valójukat közöljék a szerkesztővel.**

Mezőgazdasági Népiskola.

A Mezőgazdasági Népiskola három hathatós tényezőt tart kezében. Egyik *kötelező erő*, másik a *gazdasági irányu oktatás* és harmadik a *gazdatársadalom*. Az elsőhöz való jogát az 1868. XXXVIII. é. tc.-ből meríti, amelyet jelentősen kiegészít az 1940. évi XX. tc. Ennek értelmében az általános tankötelezettség korában levő gyermek látogatni köteles, amennyiben lakóhelye közelében Mezőgazdasági Népiskola működik. Ennek nagy horderejét abban kell felmérnünk, hogy az analfabétizmus, de különösen a *gazdasági analfabétizmus* végre megszüntethető ez által. Azért pedig, hogy tantermeiben elsősorban mezőgazdasági irányu oktatás folyik mind inkább elmélyülő intenzitással, a gazdarétegben remélhető legnagyobb pártfogása, istápolása. Erre szükség is van, mert azt lehet mondani, hogy egy intézmény sem annyira a nép rétegeiben gyökerező, mint a Mezőgazdasági Népiskola.

Minden idő megtermi a maga szükségleteit. Ilyen a Mezőgazdasági Népiskola is. Érdekesnek tartom annak kikutatását, hogy a népoktatási alaptörvény megalkotásakor egyáltalán mezőgazdasági tudás alapjainak elhelyezéséről, vagy merőben a fejlődés szüksége teremtette-e, mint pl. a polgári iskolákat? Kár pedig, hogy a törvényalkotók nem látták a kötelező népoktatás keretében megvalósítandó gazdasági oktatás szükségességét, de még nagyobb kár, hogy amikor az első szükség megmutatta a hiányokat, azok kiküszöbölésére nem teljes megoldást kerestek. Pedig ebben a hibában ma is benne vagyunk. Aki figyelte az őszi megajánlási és költségvetési viták újságleírását, annak szemébe tűnhetett, hogy minden iskola belekerült egy-egy felszólalásba, de ezek között soha nem szerepelt a Mezőgazdasági Népiskola. Különösen és többen hangsúlyozták a polgáriiskola jelentőségét a népi oktatás terén, de mellette nem említették meg a Mezőgazdasági Népiskolát, pedig talán mint népi oktatási szerv teljesítőképeségben minden más felett egyedül áll. Mezőgazdasági ország vagyunk, de a mezőgazdasági népoktatás nem áll az általános oktatás homlokterében. Nemzeti jövedelmünk oroszlánrésze mezőgazdálkodásból fakad, de mezőgazdasági népoktatási szerveink szűkösön vannak; társadalmunk jelentős és számottevő hányada paraszti rétegből adódik, de paraszti iskoláink nincsenek kellő számban, vagy ha vannak is, nem a szükség mértékéhez igazodnak teljesen.

Minden bajnak eredőjét ott kell keresni, hogy a Mezőgazdasági Népiskolát teljesen beatalja a hivatalos és laikus közvélemény a népokolák rendjébe. Pedig a kettő között annyi a különbség, mint más humánus és szakirányu iskola között. Hajdan a megkülönböztetés feltűnőbb volt, mert homlokán az önálló gazdasági népiskola címet viselte, amely magabazárta azt a körülményt, hogy ez az iskolatípus a népis-

kolától önállóvá lett szervezeti, rendtartási és ügyviteli szabályainál fogva. Igaz, hogy az iskola belső életnek csak egy részét bírjuk tételes szabályzat alakjában (lásd: Számviteli Szabályzat), míg a többinél inkább rendeletek szólnak s nem egy iskolai életet körülíró szabály csak a puszta szokáson, hallgatólagos megállapodáson nyugszik. Természetesen iskolai szerves élet hosszabb rövidebb idő alatt így is kialakul, de igen könnyen megbonthatja egyensúlyát nem várt körülmény, mint ami volt az 1940. évi XX. tc. is.

Az új törvény a Mezőgazdasági Népiskolákat teljesen figyelmen kívül hagyta, amely a feledékenységre rovasára is jegyezhető, de nekem tetszetősebb az a feltevés, hogy az 1940. XX. tc. ből szándékosan történt az iskola szervezeti kérdéseinek kihagyása. Ugyanis a fejlődés folyamán ez az iskola annyira különállóvá vált, hogy behatóbb vizsgálást szükséges, körültekintőbb és szélesebb megfogalmazás állandó lételemének megalkotásához. A vizsgálódásnak ki kell terjednie szervezeti kérdésekre, rendtartási szempontokra, személyi és dologi ügyekre, egyszóval vissza kell tükröznie egy sikeresen megalkotott Mezőgazdasági Népiskola tökéletes szervezetét.

Minden intézmény, mihelyt az általános fejlődés következtében már többé nem állhat meg az élettel való viszonyában, reformokra szorul. A Mezőgazdasági Népiskolák felett is elhaladt már az idő s a nagyszerű kezdeményezéseket a por kezdi belepni és sok intenció bizony már csak bus emlékezésé. S ami szégyelnivaló, még a kishitőség is kikezdte az iskolák nemes és önfeláldozó törekvéseit és bizony bizony féltünk a hajó zátonyrafutásától. S ne essék rám a szerénytelenség vádja, ha állítani merem, hogy amikor a legnehezebb volt a sorsunk, akkor szilárdan hangoztattam, hogy nem idült a baj, hanem mindössze krónikus a jelenség. El fog mulni, mert el kell mulania.

A vizsgálódást pontosabban körvonalazva a) iskolai, b) személyi és c) közéleti ügyekre kell kiterjeszteni.

a) *Iskolaiak*: 1. Minden Mezőgazdasági Népiskola feltétlenül mintaiskolává szervezendő. 2. Tanerők lakáskérdései egyöntetűen megoldandók, különösen községben működő Mezőgazdasági Népiskolánál, ahol rendszerint lakásinség van. 3. Az iskolában minőségi oktatás és nevelés folytatandó. 4. Szakrendszerű tanítás kérdései tisztázandók a Mezőgazdasági Népiskolákban. 5. Zsebkönyvszerű tankönyv szerkesztendő, mely a gyermeket végigkíséri egész életén át jó és okos tanácsokkal. A tankönyv ne csak kimérten a tananyagot ölelje fel. 6. Ahol lehetséges, megszervezendő az ifjusági önképző gazdakör mindkét tagozatban. 7. Az iskola gyakorlóterületén minőségi munkában alkalmazhatók a tanulók. 8. A viszony megállapítandó a népiskolához, de megállapítandó a mezőgazdasági középiskolához. Viszony a polgáriiskolához. 9. Falusi tanterv szerint működő népiskolák beutalása Mezőgazdasági Népis-

kolák felügyeleti körébe. 10. Gazdasági és oktatási felügyelet megállapítása. 11. Ipari és közgazdasági alapfogalmak tanítása. 12. Bizonyítványkérdés. 13. Iskolai leventecsapat.

Személyiek: Szaktanítói cím végleges tisztázása. 2. Tanerőképzés végleges rendezése. 3. Tanerőképzésből folyó kötelek és jogok. 4. Tanerőkötelvei és jogai. 5. Igazgatói kötelek és jogok. 6. Tantestületi kötelek és jogok. 7. Szegődményi iskolaszolgái kötelek és jogok.

Közigazgatásiak: 1. Iskolai kormányzóhatóság egyöntetű és végleges megállapítása. 2. Községi v. járási mezőgazdasági bizottsági tagság hivatalból. 3. Szakvéleményező szerv.

Ezekben lehet összegezni azt, amiben a Mezőgazdasági Népiskola szervezete szűkölködik. Ezzel kapcsolatban ~~nem~~ hangoztatom a kizárólagosság elvét, nem mondom kétszer sem, hogy csak ennyit és pontosan ezt kell vizsgálódásunk alapjává tenni. Nem. Hanem mindössze arra formáltam igényt, hogy másoknak sugallatot adjak, ötletet eredeztessek, s a sokféle véleményből le lehet aztán szűrni egészséges nézetet, ami méltó alapjává válhat mindenkori vágyainknak, a Mezőgazdasági Népiskolák lehető legmagasabb tökéletesedésének.

Mindez, amit felsoroltam, az igyekezet dolga, míg a méltánylás a kellő jóindulat kérdése. Am ha a hivatalos tényezők *elismerik* a Mezőgazdasági Népiskolák jelentőségét s a gazdatársadalom pedig *felismeri*, úgy — hangoztatom most is százszor — nem lesz sikeresebb gazda-nevelési intézmény, mely munkáját nem osztatlan kedvvel és maradéktalan igyekezettel végezné, mint a Mezőgazdasági Népiskola.

==== Közlemények. =====

Gyapot.

Magyar Statisztikai Szemle 1943. évi október-novemberi száma érdekes adatokat közöl a gyapot jelentőségéről. A gyapot ma a világkereskedelem egyik legjelentősebb növényeinek egyike. Valamikor régen a kender és a len volt a textilipar legfontosabb növénye és ma, ha e terményekhez hozzászámítjuk a műselymet és mürostot, akkor is kisebbségben marad a gyapot mögött, mert a feldolgozó ipar szálanyagainak 56.3%-a gyapot, míg a többi kender, len műselyem és mürost.

Legfőbb Gyapottermő helyek: Észak és Középamerika 9,955.000 ha, 32.6%, Ázsia 12.296.000 ha, 40.4%, Délamerika 3.163.000 ha, 10.4%, Afrika 2.364.000 ha, 7.8%, Szovjetunió 2.100.000 ha 6.9%, Európa 559.000 ha, 1.8% Óceánia 20.000

ha, 0,1%. E területi megoszlásból is látható, hogy a gyapot főként szubtrópusi növény. S ezeknek a felsorolt földrészeknek is kiválónak azt a területét foglalja el nagyobb mértékben, amelyek a földrajzi szélesség déli 30 és északi 40 közé esnek. Mivel hazánk déli határa kb. 45 északi szélességgel esik egybe, magával hozza, hogy már időjárási-éghajlati viszonyok miatt sem termelhető kellő eredménnyel, legalább is addig, amíg a növénynevelés nem foglalja nevelési programjába ezt a jelentős növényt, mint ahogy tette egyéb szubtrópusi növényekkel is eredményesen.

A gyapot igen sokoldalú növény. Legfontosabb felhasználását a rostja képezi, amely a magtokban képződik. Ez a rost a megfelelő feldolgozás után a textilipar használja fel. Ha a gyapotot nitráttal itatják át, gyors égéssel robbanóhatást fejt ki. Ennek a hadiiparban van jelentősége. A mag sok zsírt, fehérjét foszfátot tartalmaz, amelyből a zsírt ha kiütik, visszamarad egyik legértékesebb fehérjében gazdag abrakanyagunk, a gyapotmagpogácsa.

A gyapotmagpogácsa szárazanyagtartalma átlagban 88,8%. A hámozottnak emészthető fehérje tartalma 40,7%, keményítőértéke 73,1%. A hámozatlan emészthető fehérje tartalma 16,8–17,1%, keményítőértéke 39,2–40,3%. Az utóbbi sötétbarna színű maghéjat és fehér gyapotszálakat tartalmaz, míg az előbbi élénk sárga, kellemes szagú, dióra emlékeztető ízű. Az olaj nyersen zavaros, sűrű, barna vagy fekete folyadék, tisztítva élénk sárga és dióízű. Étolajnak, művajnak elmaradhatatlan kelléke, de felhasználják a disznózsír hamisítására is.

Hazánk — sajnos — nem tud lényegesebben bekapcsolódni a gyapottermelésbe. Bár — tudomásom szerint — jelentős kísérletek indultak meg erre vonatkozólag a hazánk déli részén levő Mezőgazdasági Népiszkolák is bekapcsolódtak szerény keretek között inkább magántörekvésektől indítva, — mégis, mint ahogy a Statisztikai Szemle megállapítja, a termelés igen kezdetleges. Itt ismét csak a nevelés léphet közbe, amely előállíthat olyan gyapotnövényt, amely 40 északi szélességi fokon felül is sikerrel termelhető volna. S a nevelési munkát ott kellene folytatni, ahol más ország abbahagyta, mert jelentősen sokféle gyapot közül van, amelyet egész az északi szélesség 46 fokán is megtermelnek. Ilyen a krími gyapot.

Minden ország közgazdasági függetlenségre törekszik. Amíg a textilipar nyersanyagának oroszán részét a gyapot adja, s amíg a gyapot termelési feltételei között a szubtrópusi jelleg uralkodó marad, addig a textil függőség mindig érvényben fog maradni. Hazánk behozatala 1940-ben 150.000 q gyapot volt. S ha ennek a mennyiségnek csak bizonyos hányadát tudná az ország mezőgazdasága előállítani, akkor jelentős

haladást jelentene a gazdasági függetlenség felé. Ez a munka azonban nemesítőinkre vár, s nem vonjuk kétségbe fáradozósaiknak sikerét már most sem, mert hiszen erre már mutattak kiváló és eredményes példát.

A tanító a képviselőtestületben.

A Mezőgazdasági Népoktatás múlt évi november-december havában megjelent 11. számában egy cikk jelent meg „Az új mezőgazdasági közigazgatás és a tanító” cím alatt, amelyben a község tanítójának hivatalból való képviselőtestületi tagságát sürgettem. E cikknek — mint értesültem — élénk visszhangja támadt a tanítótság körében. A gondolatot több tanügyi lap átvette és közölte. A kultuszminisztérium illetékes ügyosztálya is tudomást szerzett róla és kiadásában megjelent lapjában foglalkozott vele.

A tanítótság eme régi sérelme, illetve, kívánsága most fordulóponthoz érkezett. Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter a közelmúltban a törvényhozás képviselőházában, amikor a tanítói hiányról emlékezett meg, többek között a következőket mondotta: „A tanítói állást azonban nézetem szerint más módon is kívánatosná kell tenni. Ennek elengedhetetlen eszköze a tanítói állás társadalmi emelése. Hiába hangoztatjuk a tanítói állás nagy nemzetnevelő fontosságát, hiába emlegetjük tanítóink ügybuzgóságát, fáradságos munkáját, ha nem segítjük őket ahhoz, hogy a társadalom valóban nemzetnevelőkhöz méltó helyet foglalhassanak el. Megkívánjuk, hogy a tanító a falu szellemi életének egyik vezetője, irányítója is legyen, de nem adunk neki helyet abban a képviselőtestületben, ahol a falu életét közvetlenül irányítják. Foglalkoznunk kell tehát azzal a gondolattal, hogy az a tanító, aki ugyanabban a községben hosszabb ideig teljesít szolgálatot, hivatalból is tagja lehessen a képviselőtestületnek.”

Megjegyezzük még, hogy a Kultuszminiszter Úr itt idézett beszédét többször szakította meg az élénk helyeslés és taps a Ház minden oldalán.

Reméljük, hogy a gondolatot rövidesen tett követi és a részletkérdéseket is a tanítótság teljes megnyugvására oldják meg. E remény beteljesülésére feljogosít a Kultuszminiszter Úrnak nemcsak beszéde, hanem főként a tanítókkal szemben eddig tapasztalt bizonyágtétele. Közeli megvalósulását reméljük azért is, mert hiszen pénzügyi nehézségbe nem ütközik.

Fényes Kálmán

Gazdasági iskolák igazgatói közölik tantestületük számát és névsorát, hogy a pontos expedícióban sem mennyiségi sem időbeli zavar ne álljon elő. — Cím: Mezőgazdasági Népiskola, Sajógömrő. A cikkeket lehetőleg egyoldalra, ritka sorú gépirással kérem. —

Megjelent a központi tenyészállat- értékesítés katalógusa.

Az országos mezőgazdasági kiállítás és tenyészállatvásár rendezőbizottsága legutóbb tartott gyűlésén az érdekelt tényezők a tenyészállatértékesítés központi megszervezését határozták el, tekintettel arra, hogy a háborus nehézségek folytán ez évben sem lehet megrendezni a budapesti mezőgazdasági kiállítást és tenyészállatvásárt. Ezért tenyészállatnevelés kereteinek fenntartásához és a hazai állattenyésztés színvonalának emeléséhez fűződő nagy érdekekre való tekintettel a földművelésügyi miniszter támogatásával az OMGE vállalkozott arra, hogy a rendezőbizottság az állattenyésztő szervezetek által felülvizsgált legértékesebb tenyészállatállománynak a központilag irányított értékesítését ez évben is lebonyolítja. A budapesti tenyészállatvásárok szokásos keretében bejelentett tenyészállatállományról a rendezőbizottság katalógust készített, amely most hagyta el a sajtót. A katalógusban összesen 1215 tenyész szarvasmarha, 42 ló 940 tenyészjuh és 1720 tenyészsertés adatait tartalmazza; mind igazolt származású, az ország legjobb tenyészeteiből és népies körzeteiből való, felülvizsgált és válogatott minőségű állatok. Ezeknek az állatoknak az áráról, beszerzési helyéről és egyéb legfontosabb értékmérő tulajdonságairól nyújt részletes tájékoztatást a katalógus, amely megszerezhető a mezőgazdasági kiállítás és tenyészállatvásár rendezőbizottságánál (Budapest Köztelek utca 8. sz.) ezenkívül valamennyi kerületi és vármegyei állattenyésztő szervezetnél is. Ára 4.50 pengő, bérmentes küldéssel 4.80 pengő.

A katalógus tartalmazza a központi tenyészállatértékesítéssel kapcsolatos összes tudnivalókat és az értékesítési szabályzatot. Eszerint az állatok eladása elsősorban a gazdaságokból történik, a szükséghez mérten azonban későbbi időpontban a még eladatlan állatok egy részét Budapesten a tenyészállatvásártelepen fogják értékesítés céljából bemutatni. A katalógusban szereplő tenyészállatokat bárki közvetlenül megvásárolhatja tulajdonosától, a szabályzatban foglalt módok szerint a rendezőbizottság által kiadott kötjegyek kitöltése mellett.

A rendezőbizottság széleskörű tevékenységet fejt ki annak érdekében, hogy a vásárolni szándékozó magántenyésztők elsősorban a központi tenyészállatértékesítésre bejelentett legértékesebb tenyészállatállományból fedezzék szükségletüket. A köztenyésztésre szükséges nagyszámú apaállatnak elsősorban ebből a válogatott anyagból történő megvásárlása iránt a földművelésügyi minisztérium intézkedett a m. kir. gazdasági felügyelőségek útján.

Az 1943. évi október 28-án tartott választmány határozataképpen közlöm, hogy tagsági díj 1944 évre 12 P. E. Körlevelet — mindaddig, míg a Belügyminiszter Ur Önagyméltósága a „Mezőgazdasági Népoktatást” újra engedélyezi, — a G. Sz. Ö. E. tagok a fent sorolt tagdíjuk fejében kapják. Iskolák és jogi személyek lapmegváltása évi 20 P. Előfizetés és tagdíj befizetés címe: Gazdasági Szaktanítók Országos Egyesülete, Főpénztár, Kisújszállás. Postatakarékpénztári csekk-számla száma 54135. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Sajógömör, Mezőgazdasági Népiskola.

Téli gazdasági tanfolyamot rendeztek:

Schill János mezőgazd. népiskola igazgató *Makón*. Műsorszámok: A hagyma termesztése és jelentősége *Makón*. A csikó helyes felnevelése és a lótenyésztésben elért eredmények, *Hogyan lesz jó fejőstehentünk. Major László* mezőgazd. népisk. igazgató *Nagykörűben*. Műsorszámok: Méhészkedjünk. Állatok nevelése. A talaj termőerejének fenntartása. Az őszi lucerna termesztése. *Hajnóczy Vilmos* mezőgazd. népiskolai igazgató. *Sajógömörön*. Műsorszámok: Lucerna és a magyar gazda. *Hogyan mérjem fel a földemet? A tagosítás sajógömöri vonatkozásban. Ismerjük meg jobban a takarmányt. L. Szabó Imre* mezőgazd. népiskolai igazgató, *Turkevén*, két ízben tartott már tanfolyamot ez év folyamán.

A taposott talaj nedvesedése. A Buvár februári száma írja. Gyakran megfigyelhetjük, hogy az az ösvény, amelyet előző napon keményre tapostak, reggelre átnedvesedik. Ennek nem csupán az az oka, hogy a harmat lecsapódik rajta, hanem sokkal inkább a hajcsővesség kialakulása magyarázza meg a jelenséget. A letaposott talajban ugyanis összefüggő hajszálcsövekből, járatokból alakuló hálózat képződik. Ezeket át a nedvesség felfelé szívároga a talajból. Ez az oka annak, hogy a ledöngelt föld azután hamar kiszárad és cserepessé válik. A megkapált föld sokkal tovább megtartja a nedvességet, mert a hajszálcsövek összefüggése meg van bolygatva, a víz mindenütt megreked a csatornácskákban.

Papirból készült tejespalackok. A Buvár februári száma írja. Az ohioi állami egyetem tejgazdasági osztályán behatóan tanulmányozták, lehet-e a gyakorlatban papirból készült tejespalackokat használni? A kísérletek eredménye szerint az Egyesült Államokban 1941-ben forgalomban lévő papirpalackok a nedvességgel szemben még nem voltak kellően ellenállóak. A legmegbízhatóbbaknak azok a papirpalackok mutatkoztak, amelyeket a papirgyárak vastag viaszbevonattal ellátva szállítottak. A tapasztalatok szerint a tejföl kevésbé támadja meg a papir anyagát, mint a tej.

Magyar államélet. Némzetnevelők könyvtára. 1—6. kötet. Mindennapi és iskolai életünkben fontos kérdéseket tartalmaz e könyv. Államiságunknak ugyyszólván minden részére kiterjed. Először tisztázza az alapfogalmakat, éles határt vonva a *nép, nemzet és állam* fogalmai közé, amely szükséges is, mert manapság igen sok szó esik ezekről. Innen kiindulva építi fel alkotmányunk különleges természetét, megnyilvánulási formáit, a legmagasabbtól kezdve az elemig. Azaz az államfői hatalomtól az egyén jogáig és kötelességéig. És különösen szerencsésnek tartom e könyv megjelenését abból az alkalomból is, hogy a mezőgazdasági népiskolák nem rendelkezvén eddig megfelelő tankönyvvel, az, aki ennek a hiánynak pótlására komoly szándékkal határozza el magát, e könyvet segédforrásként sem nélkülözheti.

Köztelek zsebkönyv. 1944. Ismét bő tartalommal jelent meg, élénk illusztrálására annak, hogy az immár 50 éves jubileumát ünneplő gazdanevelői intézmény e háborus megszigorítások következtében fellépő nyomdatechnikai nehézségek ellenére is — méltó folytatása az előbbi évek hasonló műveinek.

Dr. Mórotz Kálmán miniszteri osztálytanácsos a közellátásügyi miniszter ur hozzájárulásával 128 oldalas kézikönyvben dolgozta fel a mezőgazdaságot érdeklő összes új áruk ismertetését s ez a könyv a napokban jelenik meg. A könyv ismerteti és magyarázza a gabona, hüvelyesek, olajosmagvak, tőkarmánymagvak, hagyma, szálatakarmányok, szalma, rostnövények, nemesített vetőmagvak, új burgonya, fűzfivessző, tej és tejtermékek, baromfi, tojás, méz, vágómarha, vágóborjú, vágójuh, vágóbárány, élősértés, hus és zsír, gyapju, őrlemények és ipari erőtakarmányok árait, a burgonya, tengeri, rizs és cirokszakáll őszi alapárát, a bércséplés, vasmőrlés és vámdarálás, valamint a bérszántás díját. Ez a könyv tehát nélkülözhetetlen nemcsak a gazdák részére, de a mezőgazdasággal összefüggő iparosok és kereskedők részére is s igen jól használható kézikönyv lesz a közellátási ügyeket intéző hatósági szervek számára is. A könyv ára 1.80 P. Megrendelhető a „REGÉ” Könyvkiadónál Budapesten (Katona József u. 23a.) s az ár előzetes beküldése esetén a könyv portómentesen nyer szállítást.

Tettek-tervek. II. A Kállay-kormány munkássága és politikája (1942 okt. 1—1943 szept. 30.) Valóban grandiózus elmény e szerény keretek között megjelent könyv tartalmának áttanulmányozása. Ha hazánk történetében voltak obstruktív korszakok, úgy voltak s vannak s e könyv elolvasása után hisszük,

hogyan lesznek munkától, életkedvtől pezsdülő évek is, amelyben a mulasztások helyreigazodnak. A jelenlegi kormány nem hiába bírja a közbizalom teljességét, mert valóban a kormányzati ágak összes műfajain korszzerű alakítások, módosítások, emelkedések történtek. E könyvecske átlapozásakor szembeszökvé válik a mezőgazdaságért és iparért kifejtett sokrétű tevékenység, — de bennünket kiválólag a kultúráért, a művelődésért, jelesen a szakoktatásért kifejtett erőfeszítés érdekel. Továbblapozva, a 102. oldalon a következőket találjuk: „Nagyszalontán, Szatmárnémetiben, Halmiban, továbbá a muraközi Perlakon és Stridóváron új mezőgazdasági népiskolák nyitottak. Az ilyen iskolák száma ezekkel együtt 68-ra szaporodott. Ebben az évben (1943) kaptak új tantervet és utasítást is. Így biztosítottuk a korszzerű mezőgazdasági és népnevelési legsürgősebb szükségletek kielégítését.” Adja az Isten, hogy e „Tettek”-ben felsorolt fejlődést jelentő lépés a „Tervek”-ben további kiegészítést nyerjen, hogy teljes kibontakozás felé segíthesse e jelentős mezőgazdasági népművelési intézményt.

Hirek.

Báthy József szendrői mezőgazdasági népisk. igazgató, ki jelenleg is mint katona szolgálja hazáját, a Kormányzó Ur Öfömméltósága legfelsőbb elhatározásából 1943. okt. 27-én a *Nemzetvédelmi Keresztet* kapta szolgálatai elismeréséül.

K. Molnár Jenő i. y. mezőgazdasági népiskolai igazgató a Kormányzó Ur Öfömméltósága legfelsőbb elhatározásából a *Honász Szövetség diszjelvényét és diszoklevelét* kapta szolgálatai elismeréséül. K. Molnár Jenő 1916—22. évek alatt a Kormányzó Ur legfőbb védnöksége alatt megalakult Hadirokkantak Országos Nemzeti Szövetségének volt debreceni igazgatója. Ez adományozás jelentőségét és érdekességét nagyban emeli az, hogy első ízben jákfai Gömbös Gyula, Magyarország nagy miniszterelnöke kapta.

Milyen legyen a magyar kisgazda címen 2000 pengős tanulmány pályázatot hirdet a „Kisgazdaság” Nagy Ferenc mezőgazdasági szaklapja. A pályázat szerint 10—15 gépelt oldalon meg kellene írni a magyar kisgazdatípust, amelyik hazafiasságban, gazdálkodási haladásban, műveltségben felveszi a versenyt Európa bármelyik nemzetének kisgazdájával. Ki kell fejteni, hogy mit tehet maga a kisgazda mit tehet a társadalom, vagy az állam azért, hogy a magyar kisgazda Európa leghaladottabb földművelője legyen. Első díj

1000 pengő, második díj 600 pengő, harmadik díj 400 pengő. Részletes feltételek a „Kisgazdaság” mezőgazdasági szaklap karácsonyi számában. Kivánságára elküldi a kiadóhivatal: Budapest, Nagymező-utca 51.

Gyakorlati kézikönyv jelent meg dr. Takács Gyula összeállításában: **A népiskola igazgatása** címen. Tekintve, hogy ötödik átdolgozott és bővített kiadás, népis-lák eredményesen használhatják pontos és lelkiismeretes vezetékhez. „Írás” Hindy András könyvkiadó és könyvterjesztő-vállalatában (Budapest Bécsi ut 1) kapható. Alakja: zsebkönyv, 344 oldallal.

Statisztika jelentősége.

Valaki — már régebben — alkalmasint szellemességnek szánta, felállította azt a paradoxont, hogy a statisztika bár valós adatokból indul ki, mégsem fejez ki valós és teljes képet. Ez a tétel a részleges statisztikát nemcsak furcsa megvilágításba helyezi, hanem egyenesen megíngatja hitünket benne, pedig a részleges statisztika egyes dolgok világosabb látására nemcsak megfelelő, hanem hasznos és szükségszerű tudomány. Másként áll ez a teljes vagy általános statisztika tükrében. Ez általánosságra törekvő tudományág már nem érzi azt elegendőnek, hogy egyes dolgokat vesz kutató számvizsgálat alá, hanem azonos tárgykörbe tartozó dolgok számszerű összefüggéseit, kutatja, azok egymásra való és utaló hatásaiban keres törvényszerűséget. Ennek hasonlíthatatlanul több a munkája, mint az előbbinek. Tehát előbb is tévedhet.

Statisztika manapság ugyiszólván mindennapi életünk minden részére kiterjed. Belenyúl magánéletünk közölnető kérdéseibe, belenyúl hivatali életünk minden ágába s ezzel az egyén és köz számszerű adatait akarja kellő megvilágításba helyezni, hogy mindenki előtt tudatosává váljon maga az élet és a közület. Ez szután egy közösség, állam vagy világrész, egységes vagy különös képeről ad hü tükröt, amelyben gyönyörködhetünk, vagy visszariadhatunk. Mert a statisztika igazságra törekvő tulajdonsága és megvesztegethetetlensége az, hogy: mond jót is, rosszat is.

A mi szűkebb életünkben a gazdasági iskola érdekel legjobban. Már a mult évben kértem Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Urat arra vonatkozólag, hogy engedélyezze a mezőgazdasági iskolák adatközléseit mintegy házi statisztika felhasználására. Az engedély megadatott. En-

nek szellemében indítom meg e Körlevél hasábjain e lapokat, melyeknek kérdéseit logikus összeállításban lehetőleg üzemszervezők szerint tervezem, hogy így mindenképpen csekélyebb idő és fáradság jusson mind az adatszolgáltatónak, mind pedig az adatfeldolgozóknak.

E házi statisztika keretében mindenre természetesen nem terjedhetek ki. Igen sok iskola annyira egyéni intenciók, szinte szubjektív kezdeményezések alapján kalkulál, hogy erre tekintettel nem lehetek. Viszont az általános üzemszervezési, tervezési, üzembeállítási és gazdálkodási szerkezetre a legnagyobb mértékben figyelemmel lehetek, s így is kívánom e munkát megindítani. Tehát kérdéseim a legáltalánosabb körben mozognak, de mégis szűkebbek annál, mint amit a kir. statisztikai hivatal ez iskola típusról évről-évre vagy alkalomadtán megejt. Így tehát mégiscsak teljességre törekszem, olyan teljességre, amely a kir. statisztikai hivatal munkáját nem mellőzni, hanem mintegy kiegészíteni akarja.

Ehez azonban magam erőtlenség vagyok és gyenge. Mit ér a buzgalom, ha csak magam maradok. Felkérem kartársaimat, a Nem. Miniszter Úr engedélve alapján járuljanak hozzá e munkához annyiban, hogy a Körlevéllel egyidejűleg elküldött kérdőívet megfelelően kiállítják és lehetőleg hamar visszaszármaztatják a feladó címére.

Ezért köszönetet mondok, bár úgy érzem nem jár köszönet. Ez kötelesség mindannyiunk számára azért, hogy ügyünket egy lépéssel is előre vigyük, nemcsak egyéni sikok, hanem általános nemzeti viszonylatban is. Mert úgy hiszem, jelentőségünk tudata ezzel szembeszökőbbé válik, s elérhetjük azt, amire szívünk forró kívánságával is törekszünk: a mindenoldali megértéshez és megbecsüléshez.

Hajnóczy Vilmos

Többeknek: Csak mezőgazdasági népiskolákat érintő s érdeklő cikkeket fogad el a szerkesztőség.

K. M. J. Támogatásáért halás köszönetet mondok. S csak annyit fűzök ehhez hozzá, hogy változnak az idők és bennük mi is...

H. J. Utbaindulásához sok szerencsét kívánok. Ne felejtse el: mindenki a maga szerencséjének lovácsa.

F. K. Köszönet megértéséért és munkásságáért. Cikkje, bár a mezőgazdasági Népiskolát nem érinti, meg fog jelenni.

B. J. Van aki egy élettel két munkakört tölt be. Csak az a fontos, hogy mind a két helyen becsüljenek és szeressenek.

Mezőgazdasági népiskolák I. számú üzem- és iskolastatisztikai adatközlése.

1. Az iskola gyakorlóterületének helye: várm. község
2. A gyakorlóterület domborzati viszonyai: sík, lejtős
(milyen irányba?) dombos hegyes
3. Gyakorlóterület nagysága: khold. öl.
4. Gyakorlóterület tagoltsága: kh tagban, kh
..... tagban, kh tagban.
5. Községtől (várostól) való távolság: m, km községtől m,
km iskolától m.
6. Gyakorlóterület eredete községi, állami,
alapítványi, ajándék.
7. Üzemi arányok kh szántó, kh szőlő,
kh gyümölcsös, erdő öl, kh kert
terméketlen
8. Talajminőség kh homok, kh agyag, hk vályog,
..... kh, kh, kh, (egyéb talajfélesség)
9. Vetésforgól 1) 2) 3) 4)
5) 6)
..... (kholdankinti arány feltüntetésével)
10. Kettőstermelés kh kh kh
11. Köztestermelés kh kh kh
12. Vegyesművelés: pl. szántó és szántóföldi gyümölcsös stb. kh
13. Termés eredmények: 1) szántó buza* rozs* árpa* zab*
..... tengeri** 2) szőlő szőlő bor
..... 3) gyümölcsös (fajonként kg)
..... 4) kert
..... 5) egyéb (átlag)
14. Vetésforgó szerinti trágyázás mérve: khkint métermázsa
15. Egyéb üzemágak trágyaigénye és fedezete kh métermázsa
16. Időjárás mennyiben befolyásolta az 1943. évi terméseredményeket:
..... eső elosztás jég
..... fagy szél hőmérséklet

* szem, szalma kholdankint pl 12/24 q

** csöves

szálastakarmány, zöldtakarmány szénaértékben adandó kholdankint.

K ö r l e v é l szerkesztősége

Tekintetes

ikt./1944

Mezőgazdasági Népiszkola igazgatósága

Az adatközlő egyéb adatszolgáltatása, jegyzet, magyarázat:

....., 194..... hó n.

PH.

.....
igazgató